

Տարեկան՝ 10 րուբլի, վեց ամիսը՝ 6 րուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ.
Թիֆլիսում ամիսը՝ 1 ր., հասում 5 կ.
Բովանդակությունը և թիֆլիսում միմյանց խմբագրատները:

Խմբագրություն հասցեն՝ Тифлисе, Редакция „Нор-Дар“

Կամ Tiflis, Rédaction „Nor-Dar“

Խմբագրությունը, բաց, է. ամեն օր (բացի առիթներից) ժամը 9-ից
մինչև 2-ը: Ցայտարարությունները ընդունում են ամեն խորհրդակցության
Ցայտարարությունները ընդունում են 2 կ., ընդամենը համար կրկնապատկելով:

ՌՈՎԱՆԵՐԱՅԻՆՔԻՆ

Ա. և Վ. Ն. օրը դ. և դ. — Իդիլիկի նոր, ա.
ա. և Ն. օրը դ. և դ. — Լուսինի:
Ք. և Ն. օրը դ. և դ. — Լուսինի:
Մեղ օրը ամեն — Միմիկի օրը ամեն: Զու-
չուց: Զամարյանից: Գերբնդից: Թաղի-
կից: Ուրմիկից:
Մեծամորի մեր մեջ:
Գիտակցության աշխարհում:
Թ. և Ն. օրը դ. և դ. — Զու-
չուց: Զամարյանից: Գերբնդից: Թաղի-
կից: Ուրմիկից:
Մեծամորի մեր մեջ:
Գիտակցության աշխարհում:
Թ. և Ն. օրը դ. և դ. — Զու-
չուց: Զամարյանից: Գերբնդից: Թաղի-
կից: Ուրմիկից:
Մեծամորի մեր մեջ:
Գիտակցության աշխարհում:

Թիֆլիս, 9 մարտի 1899 թ.

ԻԶՄԻՐԻ ՆՈՐ ԵՌԱՆՈՐԴԵ

Նշանակալի կանգնեց հեռա-
յոգ և կուսակցության շարքը մե-
նող անձն ուխտելով պարտա-
տում է կուսակցության փերա-
րեայ պարտադրությունները ճշ-
տությամբ կատարելու:
Կուսակցության կենդանի, քա-
ղաքում սարկուստից մինչև արե-
պիսկոպոս, պատկանում է և
կենդանի, միաբանություն և պար-
տադրություն է անձանց և ամենայն
պատրաստակամություն և ստան-
նելու այն պաշտոնը, որին կրկն
հազար իշխանությունը և գնալու
այնտեղ, ուղի դ կուսակցության միջ-
տանկու կանգնեց օրկաններն ա-
ռանց տրտունջի:
Ժամանակի ընթացքում, դժբաղ-
դարաբ, ինչպես ամեն լուսազոյն
կարգի, այնպես էլ կուսակցության
պարտադրությունները, նրանց
ուխտը մոռացություն են մատ-
նում:

Բանն այն տեղ է հասել, որ իշ-
խանությունն առաջ կուսակցու-
ների հաճություն է առնում, և
յետոյ նրանց նշանակում է այն
պաշտոնին, որն իրենք բարենա-
ծում են ընդունել:

Ոյ կողմից լրբահայոց հոգե-
ւորականները մեր կողմի հոգե-
ւորականներից շատ ստաց են:

Մեր թիմերը և շատ համայն-
քներ մնացել են առանց առաջ-
նորդների. միևնույն երկրի և նը-
կատում է թիվերից: Ենթադ
էլ Հայաստանի թիմերն նշանակ-
առանց առաջնորդների, առանց
հոգեւոր հովիտների են մնացել:

Տարբերությունը միայն այն է,
որ մեկ մաս պարտադրություն և անդր-
մնացած հոգեւորականներին պաշ-
տոնի չեն կոչում, իսկ Կ. Պոլսում
կաթիկոսները չեն ուզում խո-
նարհել պատրիարքալանին, չեն
ուզում Բաֆորը թողնել և գնալ
հեռու գաւառները:

Հայաստանի շատ թիմերը, մի-
այն կն առանց, առաջնորդների, մի-
սինարները գործում են ապա-
րիկ, բարձրագույն — ի հարկ
է ոչ թե, պիտուի մեծը և արժա-
նաւորութեամբ, — հոգեւորակա-
նները Կ. Պոլսից չեն ուզում քա-
ղաքներ:

Զարմանալի կանգնեց և վարում
մեր կուսակցության կենդանիները
Կ. Պոլսում:

Որքան մեկ յայտնի է, բացի
ամեն. Մեքիսիսից և Իդիլիկից
սրբապանները, սրանք կենդանու-
րապետ ուղիղ խոսքերի մեջ
էին լինելու, Կ. Պոլսի սրբա-
պան հայրերը կենդանիներից հե-
ռու թաղերում բնակում են մա-
նուսը բնակարաններում:

Ինչ ասել է, որ այդ փառ-
կենդանիները չեն կարող բա-
ժանուել «կոմիտայի» և այն ա-
մեն յարմարություններից, որ տա-
լիս է, թէկուզ ամեն կերպ կեդ-
տու, Կ. Պոլսից, բայց որն ա-
մենին կապ չունի կուսակցու-
նեկենդանի կուսան հետ:

Այդ պատճառով ոչեք է ու-
րախութեամբ ընդունեն այն յու-
րը, որ Եմեն. Մեքիսիսից արե-
պիսկոպոսը համաձայնուել է գը-
նալ Իդիլի: Զատ փոփոխ հա-
ղամանքներ ի նկատի առնելով,
աւելի զոհություն է պատճառում
մեկ ս. Մեքիսիսից այդ քայլը:

Իդիլիցները շատ և շատ ցա-
ւեցին, երբ իրենց սիրած և բոլորից
յարգում առաջնորդ ամեն. Մե-
քիսիսից սրբապան հեռացաւ Իդ-
միլից: Բայց այդ տխրեցուցիչ
օրից տասը տարիներ անցնելուց
յետոյ, այժմ իրենք բաղաւոր
են, որ իրենց ս. Առաջնորդը
կրկին վերադառնում է իւր նախ-
կին հօտը հովիտում:

Այդ ըստից կարճ տասը
և տասն և հինգ տարիների ըն-
թացքում ինչիս անցան, ինչ մե-
ծություններ ընկան, ինչ ոչնչու-
թիւններ բարձրացան, ինչքան
զատ սովորողի համար, ինչքան
խրատ լսողի համար, բայց խե-
ղճներն են, որ ուրիշ փորձից
խրատում են. յիմարներն իրենց
փորձից էլ օգուտ չեն քաղում:

Կ. Պոլսի «Երեւել» թիվերը Իդ-
միլիսիսից առաջնորդի իւր նոր
պաշտոնի վերաբերմամբ մի ա-
ռաջնորդություն հետեւալ խոսքե-
րով է շնորհաւորում:

Իբր ամենամեծ մեկ. սացում, մը
կարճ Գաղղիցի քաղաքում հա-
մառա պաշտոնին մեջ՝ Տ. Մեքիսիսից
Սրբապան կրպարատուի Իդիլի փերա-
ղապան՝ ստանձնելու վիճակին հոգե-
ւորություններ. որուն կոչուեցաւ Գաւա-
ռային փողովին բուհով և փողովորդին
փախաղով Եւաջին անգամ, եթէ չենք
սխալիք, 1879-ին էր որ կրկնապատկե-
ւառաջնորդ այդ կարեւոր վիճակին, իր և

ընտանալ և ուսեալ եկեղեցականի աշ-
խարհում ու գործունէութեամբ ընդհա-
նուր համակարգը գրաւելով, այդ թուա-
կանին ի վեր անցած գացած քան տա-
րիները փոփոխութիւններ առաջ բերած
են անշուշտ Իդիլի թիմին գործերուն,
ժողովներուն և ժողովականներուն մեջ,
ինչպէս աւելարած են երբեմն Մուրա-
տանց վարդապետը, բայց բան մը որ
թաղմ կըմնայ երկու կողմին համար ալ՝
այն փոխադարձ համակարգին ու համա-
րում է, որ արտապայտուեցաւ յունար-
27-ի քաղաքականութեամբ և ընտանալին
ընդունելութեամբ:

Իր վաղածանօթ միջնորդուն ու մտե-
ղմ միջավայրն է, որին մեծ կերպիւ
ողջունել Տ. Մեքիսիսից Սրբապան. հո-
գեւորապէս ալ կապուած ըլլալով այդ
թիմին սրուն վրայ ձեռնարկուած էր
կապուածութեամբ: Հիւանդանայ, վարժարան,
ընթերցարան, կրթական և բարեկու-
րական հաստատութիւններ կամ չենք
մեծ մասը կրկին յիշատակ իր հոգեւոր
հովիտի ու գաւառի կենդանիներն մաս
նակցութեամբ ու բաշակարանին, որունց մի
ի զոյն ելած, կառուցուած կամ փերա-
կապուած են: Եւ իր սիրելիական առաջ-
ընթերցումն է, Ս. Մեքիսիսից կա-
մարներուն առաջ, որ պիտի վերադա-
նալ իր քաղաքականութեամբ, թէ ինչ մը յոգնած
ու մեղաւոր չենք, բայց միշտ նոյն
հոգեւոր անշուշտութեամբ որ առջի օրե-
րուն տպաւորութիւնը կրկին թողու ժո-
ղովորդին վրայ:

Իդիլիցները, գործնական մարդիկ
ինչպէս կաթիլներն որ հաւանք գրեցիք
այս հոգեւոր քաղաքականութեամբ տպա-
ւորութիւններուն շատ չեն կապուել սա-
կայն, և իրենց Առաջնորդին շուրջ հա-
մախտութեամբ պիտի ձեռնարկեն ազգ.
վարչական գործերու, որոնք վարդապետ
չեն բոլորովին, վէժ պարբերաբար հա-
ւած արձաւանդներուն, թեր ու զէմ
պատմութեամբ նայելով: Առաջնորդա-
կան վիճակներ կան ուր վէժ և կուսակ-
ցական խնդիրներ անպակաս են՝ որով-
հետեւ ինչ զրամ կայ. ուրիշներ ալ կան,
հազուադէպ, ուր նոյն բանը երեւն կու-
գայ՝ դրամ առատ ըլլալուն պատճառով,
և Իդիլի այս վերջիններէն է Տ. Մեքի
սիցի Սրբապան՝ անձեւու և գործերու
իր հին փորձառութեամբ և իր բարձ-
րատիճան եկեղեցականի ազդեցութեամբ
ըլ պիտի գնան յսօք հասկնել զը-
գոհներուն ու զօհութեան առիթ տը-
ւողներուն:

Որքան մենք յիշում ենք, շատ
հազուադէպ երեւոյթ է, որ մէկ
թիմից հեռացած Առաջնորդին
թիմի ժողովուրդն իրեն վերադա-
նեն առաջնորդ ցանկայ և վեր-
ընտրէ:

Իդիլիցները բաղաւոր են.
ցանկանում են նրանց բարեկե-
րպետակ գործերին յայտնութիւն:

Ցանկալի էր, որ այդ օրինա-
կին հետեւին և միւս թէկուզ ան-
շուշտ կախիկները և ծառա-
լին եկեղեցուն ու ժողովուրդն և
ոչ թէ եկեղեցին ծառայեցնէին
իրենց անձնական շահերին ու
գրգռանին:

Մարտի 1-ից «Նոր-Դար»-ին ըս-
տանորդ են գրում եւ վճարում են
8 ր. 50 կ.
Տարեկան ըստանորդագինը՝ 10
րուբլ է:

ԳՐԱՆԻԿՈՒ

Երկի, մարտի 9-ին, նովորոդայարմի
օրը, Վենետիկա Հայրապետն այսինքն
Թիֆլիսի թիվերաց ընդհանուր-հիւպա-
տութիւն:

Մարտի 24-ին, Թիֆլիսի նահան-
գական դատարանում նշանակուած է
նուազ ղարդակաւ տնտեսութեան
զանգարտի շնորհիւ Պոլսից Նորա-
չէն ս. Առաքաւածայ կենդանու կա-
րածները կապաւորու ալ. Մ. Կոստա-
նիսի զմէս օրը միտղոյութեամբ և այն բա-
նում, որ նա յիշեալ կապաւորների կա-
պաւորումը չի յանձնում ղարդակաւ
տնտեսութեանը: Բանն այն է, որ վեր-
ջիս յիշեալ կապաւորների կա-
պաւորումը հրաժարուել էր ալ կա-
րածներից, հետեւաբար և ղարդակաւ գո-
յաջող կեանքունները անշուշտ են յան-
նելուց, հիմնուելով անհայտ տարւայ
մարտի 26-ի Բարձրագոյն հրամանի վը-
րայ, որի գործութեամբ տնտեսութեանը
յանձնում են թիւն ղարդակաւ տնտես-
չները, գումարները և կայքերը, այլ ոչ
կենդանապետական կարածները և գը-
րանց կեանքունները: Մինչդեռ անշու-
թիւնն այդ կարածները ղարդակաւ տն-
տեսութեամբ, պահանջում է, որ ղը-
րանց կապաւորումն իրեն յանձնուի,
ինչպէս արդէն յանձնուած են ղարդակաւ
գրան պատկանող գումարներն ու կայ-
քերը: Իսկ կապաւորումն հրաժարում է
յանձնել, հիմնուելով կոնստանտնուպոլիս
կապած պայմանի վրայ:

Զուտ քաղաքային խորհուրդը,
նորին Կայսերական Բարձրութիւն Մեծ
Իշխան Միխայիլ Նիկողայեւիչի պետա-
ական ծառայութեան յիմնաւայ յորե-
կանը յաւերժանելու համար, որոշել էր
Զուտ ոչնչական ղարդակաւ երեք թո-
շակաւոր պահել, Մեծ Իշխանի ա-
նունով. որպիսի նպատակով յատկացրել
էր 1,500 ր.: Ներկայումս «Պատկա-
ւաւոր» հաղորդում է, որ լուստուրու-
թեան միմիտութիւնը, նորին Կայսե-
րական Մեծութեան Բարձրագոյն հաճու-
թեամբ, հաստատել է այդ որոշումը: Թո-
շակաւոր ընտրուելու են յիշեալ ղարդակաւ
չարաւոր տակերաւորներից առանց ազգի և
կրօնի խտրութեան: Ընտրութեան իրա-
ւունքը պատկանում է ղարդակաւ ժողովա-
ւորական խորհուրդին:

Թիֆլիսի փողոցների անունները
փոխող քաղաքային յանձնաժողովը որո-
շել է Միքայիլեան փողոցը վերանշել
Միքայիլեան պողոտայի:

Պոլսից մեկնուած հարիւրա-
մեակի օրը, մայիսի 26-ին, ժողովու-
րին կայ Թիֆլիսի քաղաքային բար-
դարներից աշակերտներին հանգիստը
թափուրով տանել Պոլսից արձանի
ծոտ, որը գնում է քաղաքային սիւսե-
րում: Աշակերտներն այդտեղ պակ կը-
ղենք արձանի վրայ:

Երկուշաբթի, մարտի 8-ին, նշա-
նակուած էր Թիֆլիսի քաղաքագլխի
պաշտօնակատարին ընտրութիւնը:
Մի քանի իրաւասուններ յայտարարելի
որ պ. Ա. Իսանկան հրաժարեցում է
միայն քաղաքային վարչութեան անդա-
մի, այլ ոչ քաղաքային պաշտօնակա-
տարի պաշտօնից, հետեւաբար նոր ընտ-
րութիւնը, նրանց կարծիքով, կարող է
ապօրինի համարուել: Այս պատճառով
ընտրութիւնը յետաձգուեց, այս մութ
կէտը նախապէս պարզելու համար:
Լուստուրութեան միմիտութիւնը,
մայիսեան քաղաքի թիվերի անկող,

վնակել նովորոդայարմի համալսարանին
կից բժշկական մասնաճիւղը բունակ
այս տարւայ, օգոստոս ամիսին:

Դեղորոտից մեղ գրում են, որ քա-
ղաքի հիւսիսային կողմը, Քաղաքի կը-
չուած տեղում, որը շատ հեռու է Դեղ-
քենից, նախընտրու են երկաթուղի:
Նոյնպէս քաղաքից 30-35 վերջու հե-
ռաւորութեան վրայ, դարձնալ հիւսի-
սային կողմում, նախընտրու են գը-
տեղ անգլիացիները, որոնք այժմ մեծ
եռանդով սկսել են գործել աղտոնող
Բացի ղարմից, սրանից մի քանի տարի
առաջ մի ուսու ձեռնարկու, պ. Կաղան-
կովի, մեծ ջանքեր կը գործ զնում
նոյն տեղում նախընտրու աղտոնող գը-
տեղ և վերջի վերջոյ աշուղի կը. այժմ
մըտ նա հանում է օրական 100-150
պոլս յաւթ: Այս բոլոր նշանները ցոյց
են տալիս, որ Դեղքենային փառաւոր ա-
պագայ է խոստանում:

Դանձակից տեղական ուսու թիւ-
թիւն հեռագրում են, որ մարտի 7-ին,
երեկոյան ժամը 6-ին, քաղաքից 6
վերջու հեռու, նարի-Ուրաի գիւղում,
առաջանքների հետ ունեցած փոխադարձ
հրացանաձգութեան ժամանակ, սպա-
նուած է ուստիկանական պրիստաւ
Օհանյան և մի վաղաշիկ, իսկ մի
աւագակ վերաորում է: Ապրաքները
փախել են: Նրանց հետամուտ է յիմում
կաղանքի մի հարկերակ: Վերջին մի
քանի տարւայ մէջ այս երրորդ պրիս-
տաւն է, որ զոհ է գնում առաջակներին:

Խմբագրութիւնն ստացաւ «Ջեմ-
կայի առաջին աղօթք», մանկական զը-
րոյց, թարգ. Գեորգի Գոշեանցի, հրատ.
հրատ. Ընկ., Թիֆլիս, 1899 թ. էջ 80,
գինը 20 կ.:

Թիֆլիսի պարսից ընդհանուր
հիւպատոս Միսիր-Ու Միսիր, մի ա-
միս արձակուրդ ստանալով, այս օրերս
մեկնում է Ռաշա:

ՄԵԶ ԿՐՈՒՄ ԵՆ

ՄԻՖԵՐՈՂՈՒՅԸ. — Փետր. 21-ին, տե-
ղիս քաղաքային ակումտից զահիճում,
նախաձեռնութեամբ ուսու երիտաւոր
Կուզեցովա ամսականների, ուսու թառե-
րաւորները Միմիկից հայ ազգա-
տների օգտին ներկայացրին «Задѣбанаго
голубица» գրքին և «Дѣланыя» կա-
տակերգութիւնը: Խաղաղներից մէջ աշ-
քի էին ընկնում իրենց բնական շուր-
հայի ընդունակութեամբ ա. տ. Կրկն,
Թալիսի, և Զեքեւիկովա, իսկ պարունե-
րից՝ Կուզեցովա և Դմիտրի: Բոլոր մաս-
նակցողները բարեխաղութեամբ կատարե-
ցին իրենց դերերը. հանդիսատես հա-
սարաւորութիւնը բուն ծափահարութեամբ
վարձաւորում էր թատերասէրներին, իսկ
հայերը մի արծաթէ սերվիկը նուրից
ն ախանձանող պ. Կուզեցովին: Ընդմի-
ջումներին (անտրակտ) հայ երիտաւոր-
ներից կաղմուած հուաւածուններ խոմ-
ըր նուագում էր, պ. Բ. Լ. Գեկերի գե-
կապաւորութեամբ, տեղական արեւելեան
մի քանի կանոններ, որոնց ձայնարկել
է տեղացի հայ երիտաւոր երաժիշտ պ.
Ալէք. Ա. Սպեղիկարեան: Մատըր 500
րուբլուց աւելի էր. ծախքերը դուրս
գալով, 400 րուբլի զուտ արդիւնք է
մնացել, որն յանձնուել է հայոց աղքա-
տաց հոգաբարձութեան: Աղքատաց յար-
գելի հոգաբարձուներից պ. պ. Յովհան-
նէս Յ. Սէլինեան և քաղաքային հաստա-
բար դատաւոր Յովսէփ Ս. Քուշտարան
ներկայացան յաջողութեան նպատակ

Թարգ խաչատուր քահ. Փանինան.
(Պրշարքնակոտի)

— Ի՞նչ պատճառով. նախ յանցանքս
ասացէ՞ք՝ յետոյ:
— Հաստ էլ գիտենք թէ անմեղ եղաւ,
բայց քանի որ քող չես տալիս, ստի-
պումք ենք ազգու միջոցներ զիմիս:
Առ դաւանալով իրեն հետ ներս մանող
պաշտօնականներն,
— Գնէ, ինչ էք կանգնել, էհեր, ինչ
էք ձեր պաշտօնը:

Բանապաշտներն ինձ մօտեցան: Մին
վերաբերու հանցից է միտք կոշիկներս:
Բանապաշտը կարծում էր, որ եթէ ինձ
հրամայէր իմ ձեռքով հանել կոշիկներս
ու վերաբերու՝ ես յամառութեամբ պիտի
ընդդիմարկայի. խնդիր ինչ, սակայն, այն
էր որ չէի ուզում կոպէս անդամ այդ զգու-
նի արարածին տալ իրեն փրկողին, ե
եթէ հարկ լինէր ծնունդի, պիտի դիմա-
նայի գաւազանի ու խաբարդիի հարուած-
ների տակ, իմ խօսքը տեղը տանկու
համար: Միտ կողմից արդէն չուտով էլ
պիտի ապաստու ի. չէ որ ինձ պիտի պը-
տրին իմ ազգականներս ու հետքս գըտ-
նէին չուտով:

Ունեւոր գլխիցն մամուլի տակ, նա-
խապէս ձեռքերս կապալարել են թարկելով
որպէս զի չընդդիմանամ: Միտարարելի
հնչում գործ էր դուրս տանքիս վրայ,
նրանք հետզհետէ սեղմում, փոքրանում
էին ու ստուգում. մի քաղաքի անդամ կա-
ծեցի, որ ստուգի վրայով ըստով եմ
բոկոտն. ինչո՞ւ տանքս ընդարձակ
չուտով եւ ես ուշադրեց եղաւ:

Մի քանի կաթիլ ջուր էին որակել դեմ-
քիս վրայ, ուշադրեցիս համար ինձ:

Սենեակս փոխադրուեցի, բոլորովին
ուժամաստ, կարծես ամբողջ մամուլով
հիւանդացած լինէի:

Բանապաշտը նորից ինձ հետ էր մտի
սենեակս:

Բանապաշտը ու խնամ յատակ վրայ
եկաւորուեցի, մինչ բանապաշտը զմուգե-
մու կկզկէ էր ու ժրպարտով ինձ էր նա-
յում:

Մի քանի քաղաքի լուսնի յետոյ
հարցրեց.

— Ե՛հ, ինչպէս. տես թէ իմ խօսքը
չառ համարու դուրս եկաւ: Ինչո՞ւ հա-
մար չես ուզում վճարել. այ, տեսնում
ես դու առաջին անգամ որ քեզ քիչ
նկատեցին, դու քոյրովին թուացար:

— Ասացէ՛ք վերջապէս, թէ ինչ փող
է այդ ձեռք վճարելիքս. կաշմուք է. հա՛:
— Ե՛հ, մենք կաշառք չենք կարող ըն-
դունել. այդ բանն իսկուպէս մեղադրե-
լի է:

— Այո ինչ էք ուզում ինձանից.
իմասք Աստուծո, ես ոչ սճարգործ եմ
ուչ էլ աւագակ. որին բանտարկել արգէն
լով ձեր պարտքն է:

— Ձեր այդ տալիք փողը մի նուէր է,
մի նպաստ:

— Հը՛հ, կենսութեմ ոչ տեսել էի ե
ոչ էլ լսել, որ նուէրի, նպատակ համար
մարդկերանց տանջանքների ենթարկելն
այն էլ ան տեսակ հրէշային տանջանք-
ների, ինչպիսին գործ գրեցիք ինձ
վրայ:

— Այն ինչն էք այդպէս խօսում,
բարեկամս, ասաց բանապաշտը չղո-
բորթիլ քաղաքապետութեամբ, չէ՞ որ
ես այս բանտը կապալարել եմ վերցրել
կառավարութիւնից:

— Ի՞նչ:

— Բա ո՞րք չէիք իմանում այս: Կա-
ռավարութիւնը ոչ մի կողմի չի վճա-
րում ինձ դրս համար: Իսկ տանը որ-
դիքս ու կինս ուսել, հագնուել են ու-
զում: Առանց այն էլ դուք տեսնում էք
որ այստեղ այսչափ բանտարկելու հաց
պիտի ուտաչենք: Այդ հացը չէ որ փո-
ղով է, քնտնելը չէ որ ապրիլ, ուսել
հագնուել է ուզում: Մեզանում մարդիկ
թէ պէտք է բանտարկուեն ու թէ փող
տան մեզ, որպէս զի քաղցած չմեռնին
բանտում:

Էլ բոլորովին բանտարկուած լինելս
մոռացել էի կարծէք: Հետաքրքրութիւնս
իւր ծայրագոյն գոտեմանին էր հասել ու

ես իմ բոլոր ուշա լարած հետեւում էի
բանտապետի խօսքերին:

— Է՛հ, որ լուց, հարցրեցի:

— Ուրեմն այդպէս. կապալարել էք վերց-
րել այս բանտը, չէ՞. դարմանալի է ադ
համարտապէս, որովհետեւ առաջին ան-
գամն եմ լուսւմ այդ տեսակ մի բան:

Ի՞նչ դարմանալու բան կայ այստեղ:
Դուք Պարսկաստանում ոչ մի կառավա-
րական բան չէք գտնել, որ կապալարել
վերցրած չլինին մարդիկ: Ինչո՞ւ երկրի
պետը դարմանալն անձնաւորութիւններ
կապալարել վերցրեն կառավարութիւնից
եւ բանտը ոչ. ինչո՞ւ վերջապէս գիտեցիք,
աբարտական փողերանոցը...

Անմիջապէս բանտապետի խօսքը կըտ
ընցել էլ, կարծէք, բարեկամայի, մտեր-
մացիլ էի այդ անձին, որը խիստ շա-
հաւա իրողութիւններ էր պատմում ինձ
իւր կառավարութեան կեանքից:

— Ի՞նչ, փողերանոցն էլ կապալարել է
վերցրած, գիտե՞ք ի, փայ, փայ:

— Հապա ինչ էք կարծում. Գիտե՞ք
հօ կապալարել վերցրած են ու վերցրած.
ադ սովորութեան ծագման թուականը
հին ժամանակների ընթացքում է կոր-
չում. ո՞վ է իմանում, գուցէ Պարսկաս-
տանի գոյութիւն առած միջոցից այդ
սովորութիւնը մեզ մօտ կայ եղի. Իսկ
զալով փողերանոցին, ունի ուզում է փողի
վերածել, կարող է կառավարութեան
հետ որոշ պայմանների մանկ ու փող
կարել այդ փողը բոլորն էլ իւրը կը-
լինի, իւր սեպհականութիւն:

— Մինչև հիմա ո՞վ է այդ տեսակ բան
արել:

— Ամեն մարդ էլ կարող է անել. դու
լի կարող ես. ես էլ, եթէ որ այդ մե
տաղն ունեցանք: Այ, ձեր հայրեղից՝ ա-
նողներ կան:

Հարմարած մնացի: Այդ օրէնքներն
իմ խելի բանը չէին:

— Ասացէ՛ք խղրեմ, հարցրեցի դար-
ձեալ իմ ուր լինելս մոռանալով բոլո-
րովին, գիտե՞ք բանն ինչպէս է լինում:

— Հաստ հասարակ կերպով. Դուք, են-
թադրենք թէ, փող ունէք ու շահագոր-
ծել էք ուզում, ստանց որեւէ գործի
հետ ծանօթ լինելու: Գոտարարութիւ-
նից մի քիչ վեր առէք կապալարել եւ,
հաստացնում եմ ձեզ, մի տարապաշտ
թացքում այն գումարի կրկնը պիտի
ունենաք, որ վճարել էիք կառավարու-
թեան:

— Ի՞նչպէս թէ կրկնը պիտի ունե-
նամ:

— Մի քիչ ձեր երեսը գերազանցելին
թիւն ցոյց տալով ե նրանց հետ խիստ
վարուելով. ուրիշ ոչինչ:

Բանտի դուրը, որ բացվելի էր մնա-
ցիլ, բացուեց եւ ձեռներս կապալարում
դուող երկտասարդէ նորից երկեց չեմ-
քում:

— Ի՞նչ է, հարցրեց բանտապետը:

— Մի նոր օրս, եղաւ պատասխանը:
Բանտապետը վեր կացաւ իւր կկզած
դրութիւնից ե

— Է՛հ, առ այժմ ցտեսութիւն մենք
էլի կըտեսակցենք. քանի որ դուք այդ-
չափ հաստատ էք մնում ու յամառում
էք ձեր ասածի վրայ, ասաց ու դուրս
եկաւ սենեակիցս:

Դուք նորից ճանչեց իւր ծննդիներ
խուլ ճանաչող եւ ես մենակ մնացի բան-
տումս, մտածումներից զարմացում եւ
կարմացումից էլ դէպի ապրութիւն առաջ-
նորդուելով իմ նոր յամաների մասին, ե
մոռանալով բոլորովին ինձ ու մի գրե-
թիւնը:

26-մ ուզում բանտում անցկացրած ա-
մեն մի օրս տանձնի-առանձնի նկարա-
գրել ընթերցողին, որովհետեւ նախ որ
դա շատ երկար կըտեսէր ե երկրորդ, որ
միևնոյն պատկերներն էին, որոնք կրկն-
ւում էին ամեն օր պարբերաբար:

Հարթներ խուլ ձայների մէջ, որոնք
հետում բարձրանում էին: Այ, դարձ-
նեցի, որովհետեւ քնել էի. ե քնել էի,

նրա համար, որ համակերպիլ էի իրողու-
թեան: Մասամբ էլ այդ գրութեանս մէջ
հանգիստ էի, թէ ե ի հարկէ, ոչ այն-
պէս, որպէս մարդ երբ տանն է լինում:
Վարձութիւնը հաշտեցնողի գեր կտոտ-
րող ամենամեծ միջնորդն է կեանքի ե-
րկութիւնների ե մարդկանց միջև:

Արի մի թեթեւ չեքտ աղօտ կերպով
սպրտել էր բանտին նեղ պատուհանից:
Վերաբերու, որ ե՛ անկողնիս էր, ե՛ վեր-
մակս, ե՛ բաղնիցս, զին չպրտեցի ե վեր
կացալ կեղծութեմ, սկսեցած կժամա գըտ-
նուած մի քանի կաթիլ ջրով երեսս լու-
անալու ե յետոյ չափիկ բղձնաբլթիւն էլ
չորացնելու համար վէճքս:

Ցանկարձ նրբանցքում մի ստանձայն
լուսեց, որ ե կանգ առաւ դրանս առաջ:
Համապաշտ, որովհետեւ գտ անսովոր բան
էր. իմ խուլ նրբանցքում ոտնաձայն, այն
էլ առաւօտը վաղ...

Դուք բացուեց ե ներս մտաւ բան-
տապետը, որի հետ նախորդ օրը կուռել
էի ինձ վրայ դրած անխառնութեան
համար: Այո անգամ դէմքը լուսարձակ
էր այն չափով, որ չափով որ այդ տե-
սակ անձերի գէմքը լուսաշող կըլինի:

— Հա, ասացի վերջապէս, ինչ է նո
րից, ինչ կայ:

— Էլ ազատ ես. անաւ տունդ ե այն
տեղ լուսաշողի:

— Ինչպէս թէ ազատ:

— Դու չառնեցիք փողը, բայց քո աղ-
գականքը, որոնք աւելի ծանօթ են
մեր օրէնքներին ե գիտեն, թէ աւտող
բանտարկուողն առանց նուէրի դուրս չի
գալ, վճարեցին ի՞նչ քո փողարեւն ե այն
էլ 60 թուանի տեղ 75 տալով:

Յոնքերս պատեցի ե ներքնապէս նե-
ղացալ սղգականքիս վրայ, որ ուղ
տեսակ բան են արել:

— Դա միևնոյնն է ինչո՞ւ. ես չարու-
նում այդպէս. հիմա եթէ մնալ էլ ուզեմ
այստեղ, քեզ պահող չենք, որովհետեւ
հացը թանկ է, մանաւանդ այս տարի:
Իսկ եթէ այս առաւօտ էլ ազգականներդ
փող չընթերին ե դու ես չվճարէիր, հա-
ւատացած կարող ես լինել, որ ինձ հա-
մար դա աւելի շահաւէտ պիտի լինէր:

Ինչպէս, քանի որ պարտաւ տեղը հաց
պիտի ուտաչենք ինձ:

— Հը՛հ. հաց, ճիշտ է այդ. բայց
թաթարն այնչափ էլ անխելք չէ որ
չես մտածում ե այն, որ հասարակու-
թեան, այն էլ քո հայ հասարակութեան
առաջ պիտի տանջիլ տալի քեզ, որպէս
զի քո շարժարանքը տեսնելով իրենք
վճարէին քո փրկալիքը. ե այն ժամանակ
դա, ինչ տես կուզի, որ աւելի ձեռնը-
նաւ կըլինէր ինձ համար:

Ձայն չհանցի. առաջ փրկալու, թո-
թուեցի, պիտի արի դուրս կոսեցի ե
— Գնա՛ք, տեսցի:

Էլ ազատ էի:

Fouet

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՇՈՒՂԻ, 13 փետրուարի. Պատուական
«Նոր-Գար»-ը հետզհետէ հրատարակի
վրայ է գրել աւելի շօշափիլի ե խոհուն
խորհրդեր: Դրանցից շատերը, լուծուած
են թէ եւ, բայց զեռ ես կան այնպիսի խոր-
հորներ, որոնք բոլորովին լուծուած չեն
ե գուցէ դեռ լուծուելու էլ չեն: Այդ

փափուկ խորհրդերի շարքին է պատկա-
նում ե կրօնաւարների հարցը, որ վեր-
ջերս դարձեցինք «Նոր-Գար»-ը ե շա-
րունակ արժարում է այդ խնդրի մի-
ջն որ իւր լուծուելուն մօտենայ կամ
չէն: Լուծուելու է Լուսաւորչական կրօնի
դատաւարութիւնը ամեն կարգի ե տե-
սակի դպրոցներում շատ զանազակ է ա-
ռաջ գնում, ոչ մի արդիւնք չի արտա-
գում. ապացոյցներ որքան կուզէր, եթէ
մենք այսօր քաղաքներում կարգին, բա-
նիքում կրօնաւարներ չունենք, ուրեմն
գիտե՞ք մասին հարկ էլ չկայ խօսելու,
թէ ինչ կըլինին: Անա այդ է պատճառը
որ «Նոր-Գար»-ն արդեան է կանգնած
այդ խնդրի աւելի մշակուած, մաք-
րուած վիճակի մէջ գնելու: «Նոր-

Գար»-ի առաջնորդներից խրախու-
սուած մեր հոգեւոր իշխանութեան
նախադրած Մատթէոս վարդապետը գը-
րաւոր պահանջել է քաղաքան, քաղա-
քային ե Մարիաման օրերուց դպրոց-
ների կրօնաւարների դաստիարակները,
որպէս զի հնարաւորութիւն ունենայ ժա-
մանակին յաճախել այդ դպրոցները ե
լսել կրօնի դասաւարտութիւնը: Կրօնի դա-
սաւարտութիւնները լսելով՝ մենք դեռ
չենք բաւականանում, այլ հարկաւոր է
այդ խնդրի համար այլ տեսակ մտածել:
Հարկաւոր է այդ դպրոցների համար նոր
կրօնաւարներ, յայտնի ե ցնդաւոր քա-
հանաւոր պատրաստել ե նրանց ձեռքը
յանձնել այդ փափուկ ու պատասխանա-
տու պաշտօնը: Ներկայ կրօնաւարները
ընդհանուր առմամբ, կրօնաւարների չեն,
որոնք միայն «քիչիկ» են ե գերադասում:
Այդ մասին «Նոր-Գար»-ը մարգարէանում է.
«Ի նկատի առնելով ժամանակը, այսինքն
այն հանգամանքը, որ մարդիկ իրենց գոյու-
թիւնը մի կերպ ապահովելու մտքով ե
միմյան այդ նպատակով քահանայու-
թեան են ձգտում ու դառնում են քա-
հանայ, այդպիսիներից չպէտք է նեղա-
նաւք, որ դրանք ներքի ե ոչ ներքի
միջոցներով աշխատում են այս կամ այն
դպրոցական հաստատութեան մէջ կրօ-
նաւարչի պաշտօն ստանձնել ուսկի ե
այլ պատուի համար», աւելում: Մեր քա-
ղաքի դպրոցների մէջ կրօնաւար քահա-
նաներից մէկը մեր մի վիճակաւոր առաջ-
նորդ եղի: Եղի իր փոքրիկ մօտ շատ հաստակ
պաշտօն էր վարում, բայց այսօր նա ոչ
թէ միայն քահանայացաւ, այլ ե կրօնու-
սոյցի պաշտօն է վարում: Ասացէ՛ք խոր-
հում, այն տեսակ քահանայ ինչ արդիւնք
պիտի ցոյց տալ: Միտ դպրոցի քահանայ
ոչ մի տեղ չի սովորել ե ոչինչ էլ դաս
չի տալիս. աշակերտները նրա դասի ժա-
մանակ միայն դրոյց անելով են ժամանակը
սպանում: Միտ քահանայն էլ որպէս թէ աշ-
խատում է, բայց ոչինչ սովորեցնել չի
կարողանում, նա էլ ժամացոյցի քաղ-
նեքն է համարում, թէ երբ դասը կըվեր-
ջանայ: Այդպէս են մեր կրօնաւար քա-
ղաքի եթէ մեր ձայնին ալանջ գնէին,
լսելն մեզ, մենք դեռ շատ ունենք աւե-
լու, բայց դժուարանում ենք: Հարկաւոր
է դրանց միանգամայն հեռացնել ե տեղը
նշանակել ցնդաւոր քահանաներ: Յուսով
ենք, որ այն իշխանները, որոնք ի
պաշտօնէ կոչուած են գործ կատարելու,
«Նոր-Գար»-ի յարուցած այդ նշանաւոր
ե փափուկ խնդրը չեն մեղցնել իւր սողմի
մէջ, այլ կըլուծեն բոտ արժանաւոր Մեզ
թուում է թէ, կրօնաւար քաղաքի, շատ
լաւ կըլինի, եթէ ծով չունենան, որով-
հետեւ օրինակաւորութիւնները խանգա-
րում են դասերին. տարուայ մեծ մասը
գրանք, այն էլ սակաւաթիւ դասեր թո-
ղած, օրէնքներ են կոտորում: Թող եկե-
ղիները ապահովեն կրօնաւարների փի-
նալ ե նրանք օրէնքներից սուրբ կատա-
րեն միտ, կըլուծուեցնութեան պարտքը
ե այդպիսով բազմաթիւ դատարարակող
աշակերտների կրօնական կրթութեան
գործը կարգին առաջ տանեն:

ՆԱՍՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Ց
ԹԻՒՐԻՉ, 1 մարտի. Թարիկը որ
չափ էլ դատարկութիւն զաղթականներից,
նորից մի բան կրմնայ: Վերջերս, որ
վիշ մտածալ ընթացքում Լիւաւայի կա-
նանց ընկերութիւնը 4,500 ր. ծախսեց
գաղթականների օգտին ե յատուկ ան-
ցաղբեր գնելով դանազան տեղեր ճա-
նապահանք նրանց իրենց բնտանիքներով,
թարիկում դարձեալ գտնուում են քան
բնտանիքից աւելի գաղթականներ, ո-
րոնց առաջուայ նման կերակրում է ըն-
կերութիւնը. որ նորերումս, ինչպէս լը-
նում են, այդ խնդիրներն ի նպատակ,
գումարներ ե տուրքի Մոսկուայից Թ.
Թումանյանի միջոցաւ 1530 ր., Համ-
բուրգից՝ 420 ր. ե Բալթիկից՝ 152 ր.:
Մեր համեստ կարծիքով, եթէ ընկերու-
թեան վարչութիւնն աշխատէր, առանց

դանազան պարոնների ե սրբազանների են-
թարկուելու, կարող էր, հէնց իւր ծախ-
սած փողերով, ինչեւզ գաղթականներին
վերադարձնել իրենց ծննդավայրը հիւ-
պատասարանների միջնորդութեամբ: Դը-
րանով ամենամեծ բարքը արած պիտի
լինէր ինչեւզ թշուառներին. աւելի մեծ
բարքը քան մի սեւագլուի խորհրդին հե-
տեկով ահագին գումարներ ծախել ե
մարդն իւր կնիքից բաժանելով աշխատու-
թեան ու ապրուստի համար դէս ու դէն
ուղարկելը, որից հաւանալի է, թէ ինչ
բարոյական անտեղութիւններ ու տա-
նապանքներ կըլառաձանան:

Փետրուարի 26-ին քաղաքագործ ձեռ
բաղայից Պետրոս անունով մէկին: Մեր
առաջնորդը գրաւոր կերպով դիմում է
քաղաքագործին ե խնդրում, որ բարեկե-
ղանի աթիլի թոյլ տալ վերադարձալ պա-
րոնին, յետոյ գործն էլի քննելու պա-
մանով, բայց քաղաքագործը մեր տաշ-
նորդի դիմումն արհամարհելով պահան-
ջում է, որ սրբազանը մի երաշխաւոր ու-
ղարկի առաքելով որ չի հատուում, քա-
նի որ իւր 150 թումանի հաշիւը գեռ
չի վերջացել:

Սրբազան Այվաթեանին չաջողուեց
կեդրոնական դպրոցի խնդրին առաջ
տանել: Այժմ այդ գործը ձեռք է առել
Լիւաւայի կանանց ընկերութիւնը, որի
վարչութեան ուժերից, կարծում ենք,
չառ բարձր է: Ձեռք կարողանում ըմ-
բռնել վերջապէս, թէ ինչո՞ւ այդ ընկե-
րութեան վարչութիւնն իւր ծրագրերնե-
րից դուրս գործերի է ձեռնարկում,
ծրագրերը՝ որոնցից դեռ շատերն ուշ
չի դարձուած: Այդ ընկերութիւնն իւր
ծրագրի գլխաւոր կէտերից մէկն էլ ընա-
րել էր Թարիկում մանկաբարձուհիներ
պատրաստելը. ինչո՞ւ այդ կենսական խըն-
դրի վրայ ոչ չեն դարձում ե ժամանակ
ազատում մեզ հէլ տատերի ձեռքից, ի
վերջոյ ընկերութիւնը շատ աւելի բարե-
բար դեր կատարած կըլինէր, եթէ իւր
ուշադրութիւնը մի քիչ էլ Լիւաւայի ու-
սումնարանի վրայ դարձնէր ե տեսնէր
թէ ինչքն են կատարում այնտեղ, ինչ-
պէս են գնում գործերը, որի անուանա-
կան հոգաբարձութեան տարեկան 1200
ր. նպաստ է տալիս: Տեղն է այստեղ
լինել, որ Լիւաւայի ուսումնարանը հո-
գաբարձութիւն չունի կանանց ընկերու-
թեան ե վարձարանի նիւթական կա-
ռավարող վարչութիւնն մէջ գծողութիւն
ընկած լինելու պատճառով:

Վերջերս Ուրմիոյ ծովափի վրայ մի
առաքատանաւ է խորտակուած, որի
մէջ Սուրբանաների ապրանքն էր գըտ-
նուում: Ընդհանուր վնասը հասնում 6000
ր., բայց մարդու կորուստ չկայ:
Թարիկում այս օրերս, առաջին ա-
ռաջին անգամ լինելով, 6 հակ դանա-
զան աղբերուած

Типографія А. И. Петрова, Голов. проспектъ домъ № 12. - Телефонъ № 38